

บทวิจารณ์หนังสือ: Book Review

อัสตงคตมายา : ภาพลวงตาของโลกตะวันตกต่อธรรมชาตินุษย์

พระประเจน กรุตตโม (ทองเหมะ)

Phra Prajen Karuttamo (Tonghame)

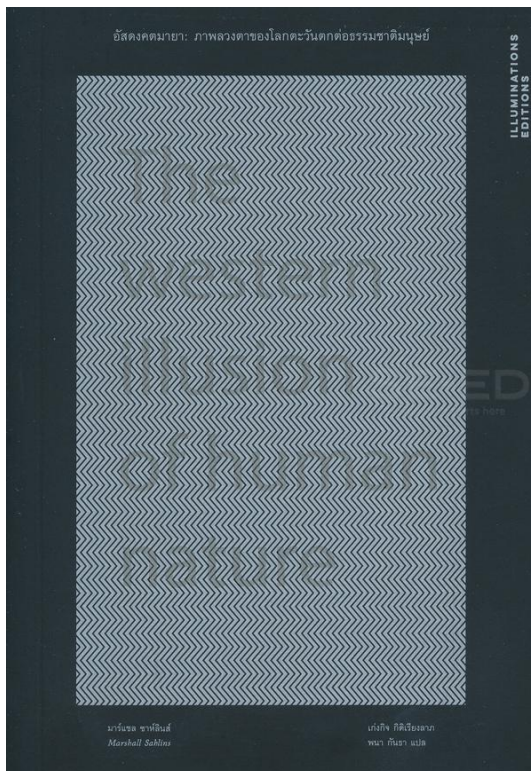
บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: Prajen.19thm@gmail.com

Corresponding author, e-mail: praelaimai.klajon@gmail.com

Received February 7, 2025; Accepted: April 16, 2025

ชื่อหนังสือ: อัสตงคตมายา: ภาพลวงตาของ
โลกตะวันตกต่อธรรมชาตินุษย์

ผู้แต่ง: มาร์แชล ซาห์ลินส์ (Marshall Sahlins)

ผู้แปล: เก่งกิจ กิติเรียงลาภและพนา กันธา

ปีที่พิมพ์: 2562

พิมพ์โดย: สำนักพิมพ์ Illuminations Edition

บทนำ

หนังสือเรื่อง อัสตงคตมายา : ภาพลวงตาของโลกตะวันตกต่อธรรมชาตินุษย์ เป็นหนังสือของสำนักพิมพ์ Illuminations Edition พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกเดือนตุลาคม พ.ศ. 2562 มีจำนวน 270 หน้า เพื่อเสนอมุมมองให้เห็นว่า ข้อเสนอหลัก ๆ ของซาห์ลินส์คือชี้ให้เห็นว่า แนวคิดเรื่องภาวะ

ธรรมชาติ (State of Nature) ที่เป็นหัวใจของการถกเถียงทางการเมือง ปรัชญา ฯลฯ ในปัจจุบัน เป็นเพียงความเข้าใจโลกแบบคับแคบของชาวตะวันตกซะส่วนมาก การแบ่งแยกธรรมชาติออกจากมนุษย์อย่างเสรีสรรพ และชี้ว่า มนุษย์ในสภาพธรรมชาตินั้น โหดร้าย เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว รุนแรง เป็นอนาธิปไตย และจำเป็นต้องมีอะไรบางอย่างหรือใครบางคนที่มีอำนาจสูงสุดมาควบคุมมัน เป็นฐานคิดที่ส่งผ่านต่อ ๆ กันมาจากสังคมกรีก จากอริสโตเติล ไปสู่ฮอบส์ สู่สังคมอเมริกัน

เนื้อหาการเขียนของหนังสือเรื่อง อัสตงคตมายา : ภาพลวงตาของโลกตะวันตกต่อธรรมชาติมนุษย์ ไม่มีสารบัญชของแต่ละบท แต่เป็นการเขียนในลักษณะเล่าเรื่องจากอดีตถึงปัจจุบันของสังคมแบบกรีก สังคมแบบอริสโตเติล สังคมแบบฮอบส์ สู่สังคมแบบอเมริกัน ซึ่งเป็นตามรูปแบบของหนังสือกึ่งวิชาการ เพราะเป็นการเล่าเรื่องไปเรื่อย ๆ แต่ผู้แปลก็ได้สอดแทรกแนวคิดและทฤษฎีของภาวะธรรมชาติ (State of Nature) ลงไปด้วย

สรุปสาระสำคัญของเนื้อหา

สำหรับเนื้อหาทั้งหมดหนังสือเรื่อง “อัสตงคตมายา : ภาพลวงตาของโลกตะวันตกต่อธรรมชาติมนุษย์” นั้นสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ชีวประวัติและที่มาของแนวคิด

มาร์แชล ซาห์ลินส์ (Marshall Sahlins, 1930-ปัจจุบัน) (มาร์แชล ซาห์ลินส์ (Marshall Sahlins), 2562) เป็นนักมานุษยวิทยาชาวอเมริกันผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทฤษฎีทางมานุษยวิทยาในช่วงครึ่งหลังของศตวรรษที่ 20 ซาห์ลินส์สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีศิลปศาสตร์และปริญญาโทสาขามานุษยวิทยาที่มหาวิทยาลัยมิชิแกนแอนอาร์เบอร์ เขาเป็นบุคคลต้นแบบของเลสส์ไวท์ ซึ่งนักมานุษยวิทยาวัตถุนิยมและวิวัฒนาการ ซาห์ลินส์ได้รับปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขา มานุษยวิทยาจากโคลัมเบีย ซึ่งเขาได้รับอิทธิพลจากกลุ่มนักเรียนที่มีอายุน้อยกว่าเช่น Eric Wolf, Morton Fried และ Sydney Mintz ซึ่งมานุษยวิทยามุ่งเน้นไปที่เศรษฐกิจการเมืองและความคิดของ Karl Marx Karl Polanyi นักประวัติศาสตร์เศรษฐกิจเป็นผู้มีอิทธิพลอีกคนหนึ่ง หลังจากได้รับปริญญาเอกซาห์ลินส์กลับไปมิชิแกนเพื่อสอน เขาและเพื่อนร่วมงานได้สังเคราะห์แนวโน้มของวิวัฒนาการมาร์กซิสต์และมานุษยวิทยาเชิงนิเวศวิทยาทำให้พวกเขากลายเป็นกระแสหลักของความคิดทางมานุษยวิทยา ในช่วงเวลานี้ ซาห์ลินส์ ยังเคลื่อนไหวต่อต้านสงครามและเป็นหนึ่งในผู้สร้างการสอนในรูปแบบของการประท้วง ในช่วงปลายทศวรรษ 1960 ซาห์ลินส์ใช้เวลาสองปีในปารีสซึ่งเขาได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมทางปัญญาของฝรั่งเศสและโดยเฉพาะโครงสร้างนิยมของ Claude Lévi-Strauss ซึ่งวัฒนธรรมที่มองว่าเป็นระบบได้รับการวิเคราะห์ในแง่ของความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ตามทฤษฎีของ Lévi-Strauss รูปแบบสากลในระบบวัฒนธรรมเป็นผลมาจากโครงสร้างที่ไม่แปรเปลี่ยนของจิตมนุษย์ โครงสร้างสำหรับ Lévi-Strauss เรียกเฉพาะโครงสร้างทางจิตแม้ว่าเขาจะพบหลักฐานของโครงสร้างดังกล่าวในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์อันกว้างขวางของเขาในรูปแบบในด้านานศิลปะ ศาสนาพิธีกรรมและประเพณีในการทำอาหารของชาวฝรั่งเศส

ในช่วงต้นทศวรรษ 1970 ซาห์ลินส์ได้จัดทำบทความที่อธิบายถึงโรงเรียนมานุษยวิทยาเศรษฐกิจแบบ "ผู้มีเหตุผล" ซึ่งรวบรวมไว้ในหนังสือเศรษฐกิจศาสตร์ยุคหิน คือ “The Original

Affluent Society” กลายเป็นผลงานที่มีชื่อเสียงที่สุดของเขา จากนั้นซาลินส์เข้ารับตำแหน่งอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยชิคาโกและเริ่มโครงการวิจัยเกี่ยวกับมานุษยวิทยาประวัติศาสตร์ของฮาวายโดยพัฒนาทฤษฎี “โครงสร้างของการเชื่อมโยงกัน” ซึ่งให้การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่สอดคล้องกันและครอบคลุมมากกว่าก่อนหน้านี้ กรอบวัตถุนิยม ผลที่ได้คือสิ่งพิมพ์ที่แปลกใหม่รวมถึงการวิจารณ์เหตุผลเชิงปฏิบัติและหมู่เกาะแห่งประวัติศาสตร์

นอกจากนี้ซาลินส์สนใจในการวิพากษ์วิจารณ์การวิเคราะห์การตายจากเหตุการณ์ในวินวัน (9/11) ซึ่งซาลินส์มุ่งเน้นไปที่มานุษยวิทยาทางการเมืองและองค์กรทางวัฒนธรรมแห่งสงครามใน Apologies to Thucydides จนถึงตอนนี้นักวิชาการอาวุโสงานของเขาขยายขอบเขตมากขึ้นเมื่อเขาหันไปค้นหาโครงสร้างที่เป็นสากลของเครือญาติและระเบียบทางการเมือง โดยรวมแล้ว ซาลินส์ ถือเป็นนักคิดคนสำคัญที่สร้างทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ของโครงสร้างและหน่วยงานนักวิจารณ์ทฤษฎีการลดทอนของธรรมชาติของมนุษย์การยกกำลังของวัฒนธรรมเป็นแนวคิดหลักในมานุษยวิทยา

ทฤษฎีรูปแบบของการแลกเปลี่ยนเชิงเศรษฐศาสตร์ (Symmetrical reciprocity) (มาร์แชล ซาลินส์ (Marshall Sahlins), 2562)

รูปแบบของการแลกเปลี่ยนของมีค่าแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะคือ หนึ่งการแลกเปลี่ยนแบบเท่าเทียมกัน (Symmetrical reciprocity) หมายถึง การให้สิ่งของผู้อื่น และผู้อื่นจะให้สิ่งของกลับคืนมาด้วยจำนวนและมูลค่าเท่ากัน สองการแลกเปลี่ยนแบบไม่เท่าเทียม (Negative reciprocity) หมายถึง การแลกเปลี่ยนสิ่งของวัตถุหรือสินค้าที่แต่ละฝ่ายคาดหวังผลกำไรที่เพิ่มขึ้น คำว่า economics และ economy เป็นคำที่มาจากศัพท์ภาษากรีก คำว่า oikonomia หมายถึง ศิลปะการจัดระเบียบในครัวเรือน (oikos แปลว่าครัวเรือน nomos แปลว่ากฎระเบียบ) คำนี้ต่างไปจากคำว่า chrematistike หมายถึง ศิลปะการหาเงิน ซึ่งเป็นการแสวงหาผลประโยชน์ ความคิดของกรีกเรื่องศิลปะการจัดระเบียบในครัวเรือน หมายถึงการทำงานเพื่อให้หน่วยทางสังคมดำรงอยู่ได้ คุณลักษณะนี้นำไปอธิบายการจัดระเบียบทางเศรษฐกิจในสังคมอื่นๆที่มีใช้สังคมอุตสาหกรรม และยังไม่รู้จักรบบเงินตรา ซึ่งแนวคิดเรื่องเศรษฐศาสตร์ กับ เศรษฐกิจมีความต่างกัน กล่าวคือเศรษฐกิจคือแบบแผนของกิจกรรมที่มีเป้าหมายเป็นผลตอบแทนทางวัตถุ ส่วนเศรษฐศาสตร์คือแนวคิดทฤษฎีหรือสมมุติฐานเพื่อใช้สำหรับวิเคราะห์กิจกรรมที่หวังผลตอบแทน ทุกๆสังคมจะมีระบบความคิดเพื่อแยกประเภท และให้คำปรึกษาในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ความคิดเรื่องเศรษฐกิจของอริสโตเติลเกี่ยวข้องกับเรื่องระบบคุณค่าที่ยุติธรรม และการทำให้ชุมชนอยู่รอด ซึ่งสะท้อนแบบแผนเชิงอุดมคติของสังคมในคริสต์ศตวรรษที่ 4 ข้อสมมุติฐานของโทมัส ฮิดดิสในเรื่องเศรษฐกิจสะท้อนมาจากสถาบันสังคมในยุคกลาง โดยเฉพาะสังคมฟิวดัลและศาสนจักร อัดัม สมิธ เขียนหนังสือเรื่อง Wealth of Nations อธิบายว่าการแลกเปลี่ยน การแสวงหาผลประโยชน์ และความสมดุลทางสังคมของมนุษย์ เป็นผลมาจากการแสวงหาประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งพบได้ทุกวัฒนธรรมและทุกสมัยหรือไม่ หรือว่าเป็นวิธีคิดที่เกิดขึ้นในวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์อุตสาหกรรมในอังกฤษเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ความคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางทั้งในสาขามานุษยวิทยาและเศรษฐศาสตร์ตะวันตก เศรษฐศาสตร์สมัยใหม่คือกระบวนการแบ่งปันทรัพยากรภายใต้สถานะที่ขาดแคลน และยังหมายถึงการทำให้มนุษย์ได้ประโยชน์มากที่สุด เพราะการกระทำของมนุษย์คือการหวังผลกำไรจากทรัพยากรที่มีจำกัด ซึ่งจะถูกใช้ไปโดยวิธีต่างๆ การศึกษาของ

นักเศรษฐศาสตร์ เป็นการอธิบายข้อจำกัดเพื่อจะทำให้มันเกิดผลประโยชน์ตามกลไกราคาและระบบตลาด แนวคิดแบบพิธีการ (formalist) อธิบายระบบกลไกราคา ต้นทุน การให้สินเชื่อ และผลกำไร ซึ่งถูกนำมาใช้เพื่ออธิบายพฤติกรรมที่มีเหตุผลของมนุษย์ เพื่อให้ตนเองได้ประโยชน์สูงสุด ส่วนแนวคิดแบบพิสุจน์อักษร (substantivist) ก็ปฏิเสธแบบแผนการวิเคราะห์ที่เกิดจากระบบทุนนิยมและเงินตราที่ไม่อาจนำไปอธิบายสังคมชนเผ่าได้ นักมานุษยวิทยาส่วนใหญ่จะมองกิจกรรมทางเศรษฐกิจในแบบพิสุจน์อักษร (substantivist) เพราะนักมานุษยวิทยามาร์กซิสต์วิเคราะห์ลักษณะทางเศรษฐกิจด้วยความคิดแบบพิสุจน์อักษร (substantivist) โดยกล่าวว่ากระบวนการผลิตไม่อาจแยกจากความสัมพันธ์ทางสังคมได้ อย่างไรก็ตาม ในขณะที่แนวคิดที่เชื่อลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมจะให้ความสำคัญกับการจัดสรรทรัพยากร และเชื่อว่าสถาบันทางสังคมเป็นตัวควบคุมรูปแบบทางเศรษฐกิจ แต่การศึกษามานุษยวิทยาแนวมาร์กซิสต์ กลับสนใจวิเคราะห์กระบวนการผลิตแนวคิดแบบพิสุจน์อักษร (substantivist) ไม่เชื่อว่าพฤติกรรมทางเศรษฐกิจจะเกิดขึ้นเองตามลำพัง ส่วนแนวคิดมาร์กซิสต์ไม่เชื่อว่าการกระทำทางเศรษฐกิจจะแยกมาพิจารณาได้โดยไม่คำนึงถึงเงื่อนไขอื่น ดังนั้นจึงมีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในการผลิต การจัดสรรทรัพยากร และผลผลิตส่วนเกินที่พบในสังคมประเพณี โดยใช้แนวคิดเรื่อง “วิถีการผลิต” มาอธิบาย โดยเชื่อว่ากระบวนการผลิตประกอบด้วยการใช้เทคโนโลยีและความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญของการศึกษาแบบมานุษยวิทยาของมาร์กซิสต์

ภาวะธรรมชาติมนุษย์ในสังคมกรีก-สังคมทุนนิยม (มาร์แชล ซาห์ลินส์ (Marshall Sahlins), 2562)

ธูซิดดิดีส (Thucydides) (ช่วง 460 – 395 ปีก่อนคริสต์ศักราช) เป็นนักประวัติศาสตร์ชาวกรีก และเป็นผู้เขียนเรื่อง The Melian Dialogue เป็นส่วนหนึ่งของหนังสือ THE PELOPONNESIAN WAR ถือว่าเป็นข้อเขียนที่บันทึกประวัติศาสตร์สมัยกรีกโบราณ Melos เป็นนครรัฐหนึ่งซึ่งเป็นพันธมิตรกับสปาร์ตา เอเธนส์ยกทัพไปอย่างมหาศาลเลย ในขณะที่เอเธนส์ก็ไปถามว่าท่านจะยอมเราดีๆ ดีไหม เราจะดูแล เราจะไม่ยึดทรัพย์สิน ผู้ปกครองของ Melian ก็เปิดฉากเจรจากับแม่ทัพของเอเธนส์ โดยบอกว่า ที่ท่านยื่นข้อเสนอที่ดีให้กับเรา จริงๆ แล้วมันไม่ใช่การเจรจา ท่านข่มขู่ตู่หากท่านไม่ได้เปิดช่องทางอะไรให้เราเลย สิ่งที่ท่านทำอยู่ตรงนี้ มันไม่ยุติธรรม แม่ทัพเอเธนส์จึงถามว่าจริงๆ แล้วท่านเข้าใจความยุติธรรมว่าอย่างไร ก็เลยเกิดการถกเถียงกันในประเด็นที่เรียกว่าความยุติธรรม มันคืออะไร แต่ถกเถียงในสถานการณ์จริง ในขณะที่กำลังอยู่ระหว่างความเป็นความตาย คนที่ศึกษาเรื่องปรัชญาการเมือง ถ้าสนใจเรื่องความยุติธรรม ว่ามันมีแนวคิดอย่างไร เขาก็เริ่มที่ The Melian Dialogue เพราะมันเป็นประเด็นระหว่างรัฐหนึ่งกับอีกรัฐหนึ่ง

อุดมรัฐ (republic) ซึ่งเป็นรัฐที่มีความยุติธรรมแผ่ปกคลุมอยู่เพเลโตสร้างขึ้นสังคมหรือรัฐอุดมคติบนพื้นฐานที่ว่านักปรัชญาที่ได้รับการฝึกฝนหรือได้รับการศึกษาที่ดี ทำให้ได้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถรู้ว่าอะไร คือ รูปแบบของความดี ความยุติธรรม ควรจะเป็น ผู้ได้รับการถือเป็นแบบอย่างสำหรับเป็นรัฐบุรุษหรือเป็นผู้ปกครองในอุดมคติหรืออุดมรัฐ (philosopher king) ผู้ปกครองเช่นนี้เพเลโตกล่าวว่าเป็นผู้ปกครองให้รัฐมีความยุติธรรม ให้ประชาชนมีชีวิตที่ดีการแสวงหาความยุติธรรม ความดี นั้นมาจากการใช้ทฤษฎีว่าด้วยรูปแบบ โดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ (man-man relationship) ค้นพบหลักการที่จะอธิบายถึงมนุษย์ในความสัมพันธ์กับ

โลกได้อย่างไร (man-world relationship) ดังนั้นทฤษฎีว่าด้วยรูปแบบจึงเป็นการแสวงหาความรู้ (epistemology) ในความหมายที่สัมผัสจับต้องไม่ได้ด้วยการมองเห็นจริง (Metaphysics) เพลโตเชื่อว่า อุดมรัฐ จะเกิดได้ต่อเมื่อมีนักปรัชญามาเป็นผู้ปกครอง เป็น ราชาปราชญ์ (Philosopher King) เขาเชื่อว่านักปรัชญาศึกษามามากยาวนานต่อเนื่อง ลดละเลิกกิเลสส่วนตัว และมีความสามารถในการรู้ถึง สัจธรรม ความจริงทั้งมวล อันเป็นสาระสำคัญของสิ่งต่าง ๆ (Form) สาระสำคัญนี้เป็นสิ่งที่เที่ยงแท้แน่นอนเปลี่ยนแปลงไม่ได้ เป็นอมตะไม่แปรตามเวลา สถานที่ต่างจากสิ่งรู้ผ่านการสัมผัส (appearance) ซึ่งอาจผิดหรือถูกก็ได้อาจถูกหลอกได้ไม่แน่แท้ไม่เที่ยง เพลโตเชื่อว่าผู้ปกครองต้องมีความดีงาม โดยความดีงามนั้นมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ ความฉลาด (wisdom) ความกล้าหาญ (courage) การควบคุมตนเอง (temperance) และความยุติธรรม (justice) เพลโตเชื่อว่าความยุติธรรม ความดีงาม หรือ justice กับ virtue นั้นจะนำไปสู่ชีวิตที่ดีงาม just life และชีวิตที่ดีงาม just life จะนำไปสู่สังคมที่ดีงามที่มีความยุติธรรม just society ซึ่งเพลโตบอกว่าสังคมที่ดีงามที่มีความยุติธรรมดังกล่าวจะเกิดใน ideal state หรือ อุดมรัฐ (republic)

จะเห็นได้ว่า มีจุดร่วมกันอยู่จุดหนึ่ง คือมันมีทัศนะอันหนึ่งที่ถูกแสดงออกมา ก็คือว่า ความยุติธรรมมันอยู่ที่ว่า ใครมีอำนาจแล้วกำหนดมันออกมาว่า นี่คือนี่สิ่งที่ถูกต้อง คนที่มีอำนาจกำหนดอะไรก็ยอมยุติธรรมเสมอ ซึ่งมนุษย์โดยธรรมชาติ เป็นสัตว์การเมือง แปลว่า โดยธรรมชาติ ธรรมชาติมันกำหนดให้เราเป็นสัตว์การเมือง ธรรมชาติ คือ สภาวะที่ยังไม่มีการปรุงแต่ง มนุษย์เป็นสัตว์การเมือง หมายความว่า มนุษย์เป็นสัตว์ชนิดหนึ่ง ที่จะบรรลุความสมบูรณ์ เป็นมนุษย์ที่เต็มตัวทั้งกายและใจได้ต่อเมื่อ อยู่รวมกัน เป็นเมือง เป็นชุมชน เป็นสังคม เป็นรัฐ แต่ต้องมากกว่าอยู่กันเพียงครอบครัว การอยู่ด้วยกันเป็นเมือง จะเป็นการเอื้อให้มนุษย์พัฒนาหรือว่า เจริญเติบโตทางจิตใจ ไปถึงจิตที่สมบูรณ์

ในส่วนของ Aristotle มนุษย์คือสัตว์การเมือง ความสมบูรณ์แบบและสิ่งต่างๆ ของสิ่งนั้น สิ่งใดต้องอยู่ในป่า มนุษย์ต้องอยู่รวมกันเป็นสังคมใหญ่ มีภาษา กติกา กฎหมาย แต่สิ่งที่เหนือกฎหมายขึ้นไปจริยธรรม ความแตกต่างระหว่างจริยธรรมและกฎหมาย กล่าวคือ กฎหมายเป็นสิ่งที่กำหนดภายนอกที่เรากลัวการลงโทษ แต่ถ้าเป็นจริยธรรมคือสำนึกชั่วที่อยู่ในตัวเราต่อให้เราทำผิดแล้วไม่มีคนจับเราได้เราก็ไม่ทำ คนที่เคารพกฎหมายแต่ไม่กลัวบทลงโทษแสดงว่าเป็นคนมีจริยธรรมถ้ากฎหมายขัดขวางไปสู่การไม่ให้เราจริยธรรมอาจจะทำให้เราแหกกฎหมายไป

การเมืองตะวันตกสมัยกลาง (Middle Ages) คือ การปฏิเสธความคิดที่ว่า “มนุษย์เป็นสัตว์การเมืองโดยธรรมชาติ” แต่เป็นเรื่องที่มนุษย์สร้างหรือตกลงกันขึ้นมาเองทีหลัง จึงเป็นการตกลงกันของคนที่ไม่บริสุทธิ์สมบูรณ์ เพื่อหาทางที่จะมีชีวิตที่ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ในโลกที่เต็มไปด้วยคนบาป ดังนั้น สถาบันทางสังคมการเมืองที่ดำรงอยู่ในสมัยนั้น จึงเป็นสิ่งที่เปี่ยมผลพวงจากความตกต่ำหรือบาปของมนุษย์นั่นเอง “แนวคิดเทวสิทธิ์” ก็คือการกำหนดแบ่งลำดับของอำนาจการปกครอง ที่เป็นที่มาของสิทธิอันชอบธรรมของกษัตริย์หรือผู้ปกครองทางโลก เพราะตามความเชื่อของคริสต์ศาสนา พระผู้เป็นเจ้าเท่านั้นที่มีอำนาจอันชอบธรรมในการปกครองเหนือมวลมนุษย์ ไม่มีมนุษย์คนใดมีอำนาจอันชอบธรรมในตัวเองที่จะปกครองเหนือมนุษย์คนอื่น เพราะมนุษย์ทุกคนล้วนเสมอภาคกันต่อพระผู้เป็นเจ้าในฐานะที่เป็นบุตรของพระองค์ ดังนั้น อำนาจปกครองของสันตะปาปาหรือ auctoritas หรือการใช้อำนาจในลักษณะของตัวแทนของกษัตริย์ potestas ย่อมมีความชอบธรรมและยุติธรรม เพราะเป็น

การใช้อำนาจปกครองตามแนวทางของพระผู้เป็นเจ้าของผู้ทรงไว้ซึ่งปัญญาและคุณธรรมความดีอันสมบูรณ์บริสุทธิ

นิคโคโล มาเคียเวลลี (Niccolo Machiavelli) เกิดที่เมืองฟลอเรนซ์ (Florence) ในอิตาลีเมื่อ ค.ศ. 1469 ผลงานที่มีชื่อเสียง คือ เจ้าผู้ปกครอง (The Prince) และหนังสืออื่น ๆ เช่น The Art of War, History of Florence เป็นต้น แมคเคียเวลลีเห็นว่าธรรมชาติของมนุษย์นั้น เต็มไปด้วยความเห็นแก่ตัว โทก หลอกลวง ทะเยอทะยาน เปลี่ยนไปเปลี่ยนมา ขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ของตัวเอง ดังนั้นการที่เจ้าจะปกครองมวลชนได้ก็ต้องใช้อำนาจ แน่แน่นอนว่าแมคเคียเวลลีต้องการเอาใจพวกเมดิชี ดังนั้นเขาจึงยกย่องการปกครองแบบราชาธิปไตยอันมีการสืบทอดตำแหน่งทางสายเลือด ไม่ใช่การแต่งตั้งหรือเลือกตั้ง คุณธรรมอันประเสริฐไม่ใช่แบบตามแบบคริสตศาสนาในยุคกลาง หากแต่หมายถึงรัฐที่มีเสถียรภาพและทรงเกียรติ เจ้าผู้ปกครองจึงต้องใช้ทุกวิถีทางในการปกป้องรัฐ แม้ว่ามันจะโหดร้ายเพียง ไหนก็ตาม แน่แน่นอนมันย่อมหมายถึงเสถียรภาพของอำนาจตัวเองด้วย แต่เจ้าผู้ปกครองต้องไม่เป็นที่เกลียดชังเพราะจะทำให้ตนล่มจม กระนั้นเจ้าผู้ปกครองต้องไม่เป็นที่รักเพราะเปี่ยมด้วยความเมตตา เพราะความเมตตาจะนำปัญหามากมายมาสู่ภายหลัง เขาควรจะเป็นที่ได้รับความเกรงกลัว และเป็นที่รักจากการทำตัวให้ดูเป็นคนดี มีศีลธรรม มากกว่าเป็นคนดีจริงๆ เพราะสักวันเขาอาจจะทำอะไรบางอย่างที่ตรงข้ามกับความเป็นคนดีของตน แต่ท้ายสุดถ้าจะให้เลือกแล้วเขาควรที่จะถูกกลัวเสียมากกว่าถูกรัก

ผู้ปกครองควรมีคุณสมบัติแห่งจิ้งจอกและราชสีห์รวมเข้าด้วยกัน มาเคียเวลลีหมายถึงว่าผู้ปกครองควรมีความเฉลียวฉลาดดุสนัขจิ้งจอก และความเข้มแข็งอย่างราชสีห์ เพื่อสามารถพญากับเหล่าเหลี่ยมและปราบปรามผู้ที่ตนปกครองการที่ผู้ปกครองต้องมีคุณสมบัติของสัตว์เดรัจฉานเพราะว่าในบางครั้งกฎหมายซึ่งใช้ตัดสินข้อขัดแย้งระหว่างคนไม่สามารถที่จะกำหนดคนซึ่งความเดรัจฉานในตัวได้ การมีคุณสมบัติแห่งราชสีห์อย่างเดียวย่อมทำให้คนหึงในเกียรติศักดิ์จนเกินไป และคุณสมบัติแห่งจิ้งจอกอย่างเดียวย่อมจะไม่เป็นที่ยำเกรงในเรื่องพลกำลัง ผู้ปกครองต้องเป็นคนมีเล่ห์เหลี่ยม ไม่รักษาสัจจะ หากสัจจะนั้นจะทำให้ลายผลประโยชน์ของตนเอง มาเคียเวลลีให้เหตุผลว่า “ การรักษาสัจจะนั้นเป็นสิ่งดี หากคนทั้งหมดเป็นคนดี แต่โดยที่คนตามธรรมชาตินั้นเลวและไม่รักษาสัจจะกับผู้ปกครอง ดังนั้นผู้ปกครองก็ไม่จำเป็นที่จะรักษาสัจจะกับเขา” ผู้ปกครองอาจสร้างความนิยมด้วยการแสดงให้ผู้ถูกปกครองมีภาพพจน์ว่า เขาเป็นคนดีมีเมตตา, ซื่อสัตย์, และเต็มไปด้วยมนุษยธรรมแต่ว่าเบื้องหลังภาพพจน์นั้น เขาต้องพร้อมที่จะเป็นคนเข้มแข็งเด็ดขาด, ไร้ความเมตตา, กลับกลอก เมื่อสถานการณ์บีบบังคับ เพราะว่าพันธะของผู้ปกครองคือ การรักษาเสถียรภาพแห่งรัฐของตนเท่านั้น

การปฏิวัติทางการเมืองการปกครองของอังกฤษ หลังจากสมเด็จพระราชินีนาถอลิซาเบทที่ 1 (Elizabeth I) สิ้นพระชนม์ใน ค.ศ. 1603 กษัตริย์อังกฤษองค์ต่อๆไปพระราชนัดดาของเฮนรีที่ 8 ใช้เงินแผ่นดินไปในทางที่ฟุ่มเฟือยและก่อสงคราม ความขัดแย้งระหว่างรัฐสภากับกษัตริย์รุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ จนกลายเป็นสงครามกลางเมืองใน ค.ศ. 1642-1649 และรัฐสภาได้จับพระเจ้าชาร์ลที่ 1 ประหารชีวิต จากนั้นกษัตริย์อังกฤษถูกถอดอำนาจลงเรื่อย ๆ จนถึง ค.ศ. 1688 ในสมัยพระเจ้าเจมส์ที่ 2 (James II) ที่ทรงพยายามใช้อำนาจอย่างสูงสุดอีก จึงก่อให้เกิดการปฏิวัติขึ้นโดยรัฐสภาอังกฤษได้อันเชิญพระเจ้าวิลเลียม (William) พระราชบุตรเขยของพระเจ้าเจมส์ที่ 2 ขึ้นครองราชย์บัลลังก์โดยพระองค์ทรงสัญญาว่าจะปฏิบัติตามพระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิพื้นฐานของพลเมือง (Bill of Rights)

ที่รัฐสภาเป็นผู้จัดร่างถวายซึ่งให้อำนาจอธิปไตยและให้สิทธิเสรีภาพแก่ชาวอังกฤษเหตุการณ์ครั้งนี้เรียกว่า การปฏิวัติอันรุ่งโรจน์

โทมัส ฮอบส์ (ชาวอังกฤษ ค.ศ. 1588-1679) ผู้เสนอลัทธิสัญญาประชาคมคนแรก ข้อเสนอที่ว่ากฎธรรมชาติว่า มนุษย์เกิดมาเท่าเทียมกันทั้งทางร่างกายและความรู้สึก แต่สิ่งแวดล้อมและประสบการณ์สร้างความแตกต่างให้กับมนุษย์ ทำให้คนบางคนอ่อนแอกว่าคนบางคน และทำให้คนบางคนเข้มแข็งกว่าหรือฉลาดกว่าคนบางคน เป็นต้น การดำรงชีวิตของมนุษย์แต่ละคนนั้นเป็นไปตามแรงผลักดันจากภายใน เพราะมนุษย์มีความทะเยอทะยาน มีความปรารถนา และความกลัว อีกทั้งมนุษย์ยังได้รับแรงกระตุ้นจากภายนอก เช่นการยอมรับจากสังคม และจากสภาพแวดล้อมต่าง ๆ แต่สิ่งที่สำคัญของมนุษย์ในทัศนะของฮอบส์ ก็คือการรักษาชีวิตของตนเองไว้ และการแสวงหาความสุข มนุษย์อาจจะหลีกเลี่ยงต่อการพิพาท เพราะนั่นอาจจะหมายถึงอันตรายต่อชีวิตของเขา แต่มนุษย์ก็พร้อมที่จะฆ่าผู้อื่นเพื่อให้ตนอยู่รอด ในธรรมชาติ ด้วยคุณสมบัติเช่นนี้มนุษย์จึงปรารถนาหาอำนาจเพื่อที่จะรักษาตนเองให้คงมีชีวิตรอดต่อไปได้ จึงทำให้เกิดภาวะสงครามต่อกันอยู่ตลอดเวลา ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตของมนุษย์ทำให้มนุษย์สร้างรัฐขึ้น โดยยอมเสียสละอำนาจอส่วนตัวเพื่อสร้าง "อำนาจรวม" เพื่อที่จะบังคับให้แต่ละคนนั้นไม่ทำตามอำเภอใจ จนเกิดอันตรายต่อตนเองและผู้อื่น

จอห์น ล็อก (ค.ศ. 1632-1704) เป็นนักคิดที่ความคิดและงานเขียนของเขา "Treatises of Government" ก็มีอิทธิพลต่อพัฒนาการและเหตุการณ์ทางการเมืองในยุคนั้นมากที่สุดคนหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็น "ยุคแห่งแสงสว่าง" ของฝรั่งเศส และการประกาศอิสรภาพของสหรัฐอเมริกา ซึ่งข้อเสนอของล็อกคือ มนุษย์เป็นสัตว์สังคมและสามารถมีเหตุผลได้ เมื่ออยู่ในสภาวะธรรมชาติที่ไม่มีอำนาจรวม ส่วนกลางคอยดูแล ก็จะรู้สึกได้ว่าตนเองไม่ปลอดภัย แต่เหตุผลก็บอกได้ด้วยว่า ต้องยอมรับสิทธิโดยธรรมชาติว่า แต่ละคนมีสิทธิที่จะมีชีวิต แสวงหาทรัพย์สิน และมีอิสรภาพได้เสมอกัน และทุกคนมีสิทธิที่จะปกป้องสิ่งเหล่านี้ โดยที่ข้อขัดแย้งและความไม่ยุติธรรมจะเกิดขึ้นได้แน่ และสภาวะธรรมชาตินี้ก็จะกลายเป็นสภาวะสงครามได้โดยง่าย ความมีเหตุผลของมนุษย์ทำให้มนุษย์ตกลงที่จะสร้าง "ชุมชน" ขึ้น และโอนสิทธิโดยธรรมชาติในการปกป้องสิทธิของตนนี้ให้แก่อำนาจรวมส่วนกลาง โดยที่รูปแบบจะเป็นอย่างไรนั้นจะได้ตกลงกันในระบบเสียงข้างมากต่อไป ไม่ใช่ว่า "รัฐบาล" จะทำสัญญากับพลเมือง แต่พลเมืองมอบฉันทะให้รัฐบาลไปทำหน้าที่ปกป้องสิทธิอื่นๆที่ยังมีอยู่ของประชาชนต่อไป รัฐบาลมีหน้าที่อันจำกัด หากรัฐบาลไม่ทำหน้าที่ หรือทำไม่ถูกต้อง ประชาชนในชุมชนจะกลับมาพิจารณาใหม่ว่า จะยังคงให้รัฐบาลทำหน้าที่ต่อไป หรือเปลี่ยนรัฐบาล ทุกอย่างดำเนินไปในระบบเสียงข้างมาก ในส่วนของรูปแบบการปกครอง ล็อกได้เสนอเรื่องการแบ่งแยกอำนาจไว้ด้วย และให้ความสำคัญแก่ฝ่ายนิติบัญญัติมากกว่า "รัฐ" หรือชุมชนในทัศนะของล็อก เป็น "นิติรัฐ" โดยแท้

ฌอง ฌาคส์ รูสโซ (ชาวฝรั่งเศส, ค.ศ. 1712-1778) คำสอนของเขาสอนให้คนหันกลับไปหาธรรมชาติ (back to nature) มนุษย์เกิดมาอย่างเป็นอิสระเสรี (Man is born free) แต่ต่อมา มนุษย์ก็ได้ถูกสังคมพันธนาการไว้ แต่เมื่อปล่อยมนุษย์กลับคืนสู่ธรรมชาติ มนุษย์จะมีความสุขมาก แม้จะอยู่ในความป่าเถื่อนของธรรมชาติก็ตาม (return to nature) เพราะในสังคมมนุษย์ไม่มีอิสรภาพ ถูกกดขี่ และไม่ได้รับความยุติธรรม กลายเป็น Noble Savage (ทฤษฎีคนเถื่อนใจธรรม) คือคำที่ รูสโซ ใช้อธิบายมนุษย์ในสภาวะธรรมชาติ Noble Savage คนป่าผู้ทรงเกียรติ มีเสรีภาพเต็มร้อย ไม่ต้อง

พึงพาใคร เพราะสามารถตอบสนองความต้องการของตัวเองได้อย่างพอเพียง มนุษย์ในสภาวะดั้งเดิมมีความต้องการอันน้อยนิด เพราะเป็นความต้องการทางชีวภาพ มนุษย์เมื่อเห็นต้นไม้ต้นหนึ่งมีผลไม้เมื่อยามหิวก็เด็ดผลไม้ชิ้นนั้นมากิน เมื่อกระหายน้ำก็ดื่มจากลำธารสายแรกที่เห็น และก็เอนกายลงนอนใต้ต้นไม้ต้นเดิม ซึ่งข้อดีของการเกิดสังคมคืออะไรของรุชโซ คือการที่เราได้อยู่ด้วยกันไม่ว่าจะมิตรหรือศัตรูก็จะทำให้เสรีภาพลดลง พอเรามีเพื่อนก็เกิดความเกรงใจทำให้เสรีภาพลดลง ถ้าเรามีศัตรูก็จะแกล้งเรากัดกันเรา เมื่อเกิดสังคมขึ้นมาแล้ว มนุษย์จะกลับสู่ธรรมชาติไม่ได้ จึงสมควรมาสร้างสังคมให้ดีขึ้นดีกว่า ด้วยการทำสัญญาตกลงจัดตั้งอำนาจรัฐขึ้น ด้วยความยินยอมพร้อมใจของทุกคน สะท้อนถึงการมีเจตจำนงร่วมกัน (General will) การทำสัญญานี้ ไม่ได้แปลว่าทุกคนจะต้องเสียเสรีภาพ หรือสละเจตจำนงร่วมกันนี้ให้แก่องค์อภิปตย์ไป แต่มอบเสรีภาพให้แก่ชุมชนเป็นส่วนรวม และที่ชุมชนจะแบ่งแยกไม่ได้ ก็คือเจตจำนงร่วมกันนี้เอง ทุกคนต้องต้องให้ความเคารพ ซึ่งก็คือ Will ของตนเอง ในทางปฏิบัติ คือ มติมหาชน นั่นเอง

การปฏิวัติฝรั่งเศส ค.ศ. 1789 การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ อันเป็นที่มาของหลักสิทธิเสรีภาพ และระบอบรัฐธรรมนูญ เพื่อนำมาสู่การสถาปนารัฐทุนนิยม ก็คือการปฏิวัติฝรั่งเศส เป็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองที่สำคัญเพราะเป็นการโค่นล้มอำนาจการปกครองของกษัตริย์ ใน ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และสถาปนากการปกครองในระบอบรัฐธรรมนูญขึ้นแทน สาเหตุของการปฏิวัติใหญ่ฝรั่งเศส ค.ศ.1789 สรุปได้ 3 ประการคือ

1. ปัญหาทางเศรษฐกิจ ฝรั่งเศสกำลังประสบภาวะฝืดเคืองทางเศรษฐกิจ ซึ่งเกิดจากการใช้จ่ายเพื่อการ ทำสงครามต่าง ๆ โดยเฉพาะในสงครามประกาศอิสรภาพของ ชาวอเมริกัน ระหว่าง ค.ศ.1776-1781เพื่อสนับสนุนให้ชาวอาณานิคมต่อสู้กับอังกฤษ
2. ความเหลื่อมทางสังคม ฝรั่งเศสมีโครงสร้างทางสังคมแบบชนชั้น โดยฐานะของผู้คนในสังคมมีสองกลุ่มใหญ่ๆคือ ชนชั้นอภิสิทธิ์และชนชั้นสามัญชน
3. ความเสื่อมโทรมของระบอบการปกครองแบบเก่า กษัตริย์ฝรั่งเศสในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ทรงมีพระราชอำนาจเป็นล้นพ้นไม่มีขอบเขตจำกัดและทรงอยู่เหนือกฎหมายของบ้านเมือง

เจเรมี เบนแธม (Jeremy Bentham ชาวอังกฤษ ค.ศ. 1784) แนวคิดอรรถประโยชน์ (Utility) ซึ่งได้ถูกนำมาพัฒนาใช้อธิบายสำหรับหลักเกณฑ์ต่าง ๆ หัวใจสำคัญของแนวคิดอรรถประโยชน์ตามความคิดของ Jeremy Bentham คือ มหาสุขสำหรับมหาชน (The greatest happiness for the greatest numbers) และถูกขยายความต่อไปในวลีที่ว่า ความพึงพอใจกับความเจ็บปวด (Pleasure and pain) นั่นคือ ประชาชนจะพึงพอใจและกระทำในสิ่งที่ตนได้รับความสุข แต่จะไม่พอใจแล้วหลีกเลี่ยงต่อสิ่งที่ทำให้ตนได้รับความทุกข์ ตัวอย่างเช่น การลงโทษในเชิงป้องปราม (Deterrence) เพื่อไม่ให้มีการกระทำความผิดในสังคม หรือในด้านเศรษฐศาสตร์นั้นก็นำไปอธิบายได้ว่า ทรัพยากรต่าง ๆ จะถูกใช้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เพราะผู้ซื้อและผู้ขายต่างก็ต้องการทำการซื้อและขายที่ตนได้รับความพึงพอใจสูงสุด

เอ็ดมันด์ เบิร์ก (ไอร์แลนด์ ค.ศ. 1792-1797) ในหนังสือ Reflections เขาประณามเป้าหมายของการปฏิวัติฯ รวมทั้งชาวอังกฤษที่สนับสนุนการปฏิวัตินั้นด้วย การที่เบิร์กได้เน้นให้ความสำคัญแก่อุดมคติของรัฐที่ผูกพันกับจารีตประเพณี และแก่พัฒนาการอย่างต่อเนื่องของ

รัฐธรรมนูญอังกฤษ มากกว่าแนวทางของอุดมการณ์ปฏิวัติ ทำให้ Reflections กลายเป็นพื้นฐานที่สำคัญของแนวทางอนุรักษนิยมของยุโรปในเวลาต่อมาความเห็นที่เบิร์กมีต่อสถาบันกษัตริย์เป็นไปอย่างเป็นประเด็นสำคัญ และค่อนข้าง "อนุรักษ" นั่นคือ เขามองว่า พระมหากษัตริย์ทรงเป็น "the bond of the union" รัฐบาลที่ไม่มีกษัตริย์จะเป็นเหมือนเรือที่เดินทางโดยไม่มีเข็มทิศ เบิร์กได้เรียกร้องด้วยว่า เมื่อกษัตริย์มีความสำคัญเช่นนั้นแล้ว อำนาจบริหารจะต้องอยู่ในมือของกษัตริย์ด้วย แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่า เขาต้องการให้กษัตริย์กลับมาใช้อำนาจแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ดังเดิม เบิร์กมองว่า ในฐานะและตำแหน่งของกษัตริย์ก็ควรจะเป็นเพียง ผู้รับมอบอำนาจทางบริหาร และ ที่สำคัญกว่านั้น ควรเป็น ผู้รับใช้ของประชาชน เพราะความสุขสงบของประชาชนจะต้องเป็นเป้าหมายเดียวของการทรงอำนาจของกษัตริย์

จอห์น สจ๊วต มิลล์ (ชาวอังกฤษ ค.ศ.1806-1873) ซึ่งบิดาของเขาเป็นเพื่อนสนิทของเจเรมี เบนแทม ตัวของมิลล์เองจึงสนิทสนมกับครอบครัวของเจเรมี เบนแทม งานเขียนที่สำคัญของมิลล์ คือ System of Logic (ค.ศ.1834) และ Principles of Political Economy ซึ่งถูกใช้เป็นตำราเศรษฐศาสตร์ในอังกฤษและอเมริกาเป็น หนังสือที่สำคัญที่สุดของมิลล์คือ On Liberty (ค.ศ.1859) ซึ่งกลายเป็นข้อเขียนที่สนับสนุนเสรีนิยมของปัจเจกชนที่มีอิทธิพลและถูกใช้อ้างอิงมากที่สุดเล่มหนึ่ง มิลล์เองพยากรณ์ว่าหนังสือของเขาเล่มนี้จะมีความสำคัญในอนาคตอย่างมาก เพราะสังคมอุตสาหกรรมจะคุกคามเสรีภาพของปัจเจกชนมากขึ้นในอนาคต มิลล์ได้ก่อให้เกิดคุณูปการสำคัญ 2 ประการคือ ประการแรก มิลล์ได้แก้ไขปรับปรุงหลักการประโยชน์นิยมไม่น้อย เขาพยายามเพิ่มเติมว่าประโยชน์หรือความพอใจบางอย่าง เช่นความพอใจทางปัญญาหรือจิตวิญญาณนั้น มีคุณค่ามากกว่าความพอใจทางกาย เขายังเสนอว่า ความพอใจสูงสุดคือ เกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และการให้เสรีภาพคือวิธีการส่งเสริมเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ด้วย ตามทฤษฎีของมิลล์นั้น เสรีภาพจึงเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญและเป็นเป้าหมายของสังคมในตัวเอง ซึ่งต่างจากทัศนะของเบนแทม ที่เห็นว่าเสรีภาพเป็นเพียงวิธีการไปสู่เป้าหมายคือ ความสุข ประการที่สอง มิลล์เป็นนักคิดที่ให้ความสำคัญกับเสรีภาพอย่างเต็มที่ เขากล่าวว่าสิ่งที่น่ากลัวที่สุดของเสรีภาพไม่ใช่รัฐบาล แต่เป็น “สังคมทรราช” เพราะต่อสู้ด้วยลำปากที่สุด วลีที่สำคัญของเขาคือ “ถ้ามนุษย์ทุกคนยกเว้นเพียงคนเดียวมีความเห็นอย่างหนึ่ง และคนคนเดียวนั้นมีความเห็นตรงกันข้าม มนุษยชาติก็ไม่มี ความชอบธรรมที่จะทำให้อุคคลคนเดียวนั้นเจียบเสียงมากไปกว่าบุคคลนั้น ถ้าเขามีอำนาจมีความชอบธรรมที่จะทำให้มนุษยชาติเจียบเสียง”

คาร์ล มาร์กซ (เยอรมนี ค.ศ.1818) แนวคิดหลักของมาร์กซ วางอยู่บนความเข้าใจเกี่ยวกับแรงงาน โดยพื้นฐานแล้ว มาร์กซ กล่าวว่ามนุษย์มีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงสิ่งรอบข้าง เขาเรียกกระบวนการเปลี่ยนแปลงนี้ว่าการ ใช้แรงงาน และความพลังในการเปลี่ยนแปลงนี้ว่า กำลังแรงงาน สำหรับมาร์กซแล้ว การใช้แรงงานนั้นนอกจากจะเป็นความสามารถโดยธรรมชาติของกิจกรรมต่างๆ ทางกายภาพแล้ว แรงงานยังเกี่ยวข้องอย่างลึกซึ้งกับความคิดและจินตนาการของมนุษย์ด้วย: นอกเหนือจากการที่อ้างว่าความสามารถของมนุษย์คือการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติแล้ว มาร์กซมิได้ใช้ข้ออ้างอื่นๆ เกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์อีกเลย มาร์กซสืบทอดแนวคิดแบบวิภาษวิธีของเฮเกิล ดังนั้น เขาจึงมักจะหลีกเลี่ยงความคิดที่ว่ามนุษย์มีธรรมชาติบางอย่างที่ไม่เปลี่ยนแปลง บางครั้งมาร์กซจะอธิบายแนวคิดนี้โดยการเปรียบเทียบระหว่าง "ธรรมชาติ" กับ "ประวัติศาสตร์" หลายครั้งพวกเขาจะ

กล่าวว่า "สภาพการมีอยู่หน้าหน้าสำนึก" นั่นคือใครคนหนึ่งจะเป็นอย่างใดนั้นขึ้นอยู่กับตำแหน่งแห่งหนและเวลาที่เขาอยู่ในสภาพทางสังคมมีอำนาจมากกว่าพฤติกรรมดั้งเดิม หรืออาจกล่าวได้ว่าลักษณะสำคัญของมนุษย์คือการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งต่างๆ รอบตัว มาร์กซไม่เชื่อว่าคนทุกคนจะทำงานในลักษณะเดียวกัน แต่เขาก็ไม่เชื่อเช่นเดียวกันว่าลักษณะที่ใครสักคนทำงานนั้นถูกกำหนดด้วยความคิดส่วนตัวไปทั้งสิ้น เขากลับอลิบายว่าการทำงานนั้นเป็นกิจกรรมทางสังคม และเงื่อนไขรวมถึงรูปแบบของการทำงานนั้นถูกกำหนดโดยสังคมและเปลี่ยนแปลงตามเวลาเราสามารถสรุปแนวคิดของคาร์ล มาร์กซได้คร่าวๆ ดังนี้

ประวัติศาสตร์ของมนุษย์เป็นการต่อสู้ระหว่างชนชั้น โดยนับตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงปัจจุบัน เช่น ทาสกับนาย ไพร่กับผู้ดี นายจ้างกับลูกจ้าง โดยจะมีคนหนึ่งเป็นผู้ข่มเหง และอีกคนหนึ่งเป็นผู้ถูกข่มเหงโลกของนายทุน ในโลกปัจจุบันเกิดขึ้นชั้นใหม่ที่มีบทบาทในสังคมมาก ได้แก่พวกนายทุน นายทุนเอาเปรียบชนชั้นแรงงานทุกวิถีทาง อำนาจของนายทุนคืออำนาจทางเศรษฐกิจและการเมือง โดยกษัตริย์และผู้ปกครองก็อยู่ภายใต้อิทธิพลนายทุนด้วย พวกนายทุนทั้งหลายมักเรียกร้องเสรีภาพ เช่น การค้าขายอย่างเสรี การแข่งขันเสรี แต่แท้จริงแล้วเป็นการเรียกร้องให้ตัวเองเอาเปรียบผู้อื่นนายทุนเป็นพวกไร้ศีลธรรม มองเห็นความสัมพันธ์ของมนุษย์เป็นเพียงการสะสมเงินทอง ส่วนคุณค่าทางจิตใจ ความเมตตาปราณีหรือมนุษยธรรมแทบจะไม่มีอยู่ในสำนึกของนายทุนชนชั้นกรรมาชีพจะชนะนายทุนในที่สุด ในตอนแรกสังคมอาจมีหลายชนชั้น แต่สุดท้ายจะเหลือเพียง นายทุน และ กรรมาชีพ ซึ่งจะถูกนายทุนข่มเหงตลอดเวลา จนต้องรวมตัวเป็นสหภาพกรรมกร และกลายมาเป็นพรรคการเมือง จนมีอำนาจเอาชนะนายทุนได้ไม่มีทรัพย์สินส่วนตัว ลักษณะที่สำคัญที่สุดของระบอบคอมมิวนิสต์คือ การล้มล้างทรัพย์สินส่วนตัว เพราะสิ่งนี้คือ สัญลักษณ์แห่งความเห็นแก่ตัวของนายทุน

สะท้อนภาวะธรรมชาติมนุษย์ก่อนเป็นสหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกามีรัฐธรรมนูญแบบลายลักษณ์อักษรประเทศแรกของโลก ความเข้าใจหมายรัฐธรรมนูญสมัยใหม่แต่ก็มีคุณลักษณะพิเศษบางอย่างของรัฐ (ธรรมนูญที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรนั้นคือ หลักการขั้นพื้นฐานที่ไม่สามารถทำลายได้ หรือไม่อาจเป็นสาเหตุให้เกิดการล้มล้างรัฐธรรมนูญได้ ดังที่ปัญญาชน นักปฏิวัติจากปลายศตวรรษที่ 18 อย่างโทมัส เพน)Thomas Paine) กล่าวว่า “รัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษร ของอเมริกันเมื่อเร็ว ๆ นี้ก่อให้เกิดเสรีภาพ อันเป็นไวยากรณ์ที่ก่อให้เกิดภาษา ซึ่งกำหนดส่วนของการพูด และในทางปฏิบัติแล้วได้สร้างถ้อยคำให้เกิดวากยสัมพันธ์” กล่าวโดยทั่วไปแล้วหมายความว่า รัฐธรรมนูญไม่ได้เป็นเพียงสิ่งที่มีอยู่ในนามเท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่อยู่จริงซึ่งทำให้เกิดรัฐบาล และรัฐบาลก็เป็นเพียงผลผลิตของรัฐธรรมนูญโดยประชาชนเป็นผู้สร้างซึ่งประกอบด้วยฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการ รวมถึงตัวแบบการเลือกตั้งและหลักปฏิบัติในรัฐสภาจึงทำให้รัฐบาลถูกควบคุมโดยรัฐธรรมนูญและองค์ประกอบอย่างหนึ่งของรัฐธรรมนูญ (Constitution) คือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (Constituents) ซึ่งมีนัยยะหมายถึงพลเมืองผู้มีสิทธิเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบการปกครอง ด้วยเหตุนี้ในฐานะรัฐใหม่ที่ตัดขาดจากเจ้าอาณานิคมอังกฤษแล้ว พลเมืองอเมริกาจึงสะท้อนนัยความหมายบางอย่างที่รวมคนกลุ่มหนึ่งพร้อมกับกีดกันคนบางกลุ่มออกไปด้วยเงื่อนไขทางการเมืองและสภาพสังคม อีกทั้งความเป็นพลเมืองยังถือเป็นข้อผูกพันระหว่างรัฐกับปัจเจกบุคคล พลเมืองจึงได้รับสิทธิที่มาพร้อมหน้าที่ความรับผิดชอบบางอย่างซึ่งรัฐเรียกร้อง จากปัจเจกบุคคลราษฎรเท่านั้น (subject) แต่ในอีกด้านหนึ่งก็ปรากฏพลเมืองในระดับ

ท้องถิ่น) ชุมชน/local citizenship) ที่เข้าไปมีส่วนร่วมบริหารจัดการในชุมชนหมู่บ้านอยู่ก่อนแล้ว ชุมชนทางการเมืองที่โดดเด่นและถือเป็นต้นแบบในยุคนี้ คือนิวอิงแลนด์ซึ่งถือเป็นชุมชนทางศาสนาของพวกเพียวริตัน (Puritanism) ซึ่งหลบหนีการกวาดล้างทางศาสนา มาจากอังกฤษ โดยเรือโดยสารชื่อ Mayflower จากท่าเรือพลิมัท (Plymouth) ในเดือนกันยายนปี ค.ศ.1620 เข้าไปยังอ่าวแมสซาชูเซตส์โดยหวังสร้างชุมชนซึ่งเป็นเจตจำนงของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ ภาพสะท้อนความคิดว่าด้วยความ เป็นพลเมืองในสังคมการเมืองอเมริกา แสดงออกถึงพัฒนาการของ ความคิดที่วางอยู่บนพื้นฐานของ ประสบการณ์ในภาคปฏิบัตินับตั้งแต่ช่วงอาณานิคมจนกระทั่งศตวรรษที่ 20 โดยที่สถานะของพลเมือง ปรากฏให้เห็นในช่วงอาณานิคมอย่างจำกัด

เมื่อประกาศอิสรภาพจากอังกฤษก็บรรจุอุดมการณ์สากลไว้ในคำประกาศอิสรภาพ ค.ศ. 1776 เพื่อเรียกร้องสิทธิที่มนุษย์ได้รับตามเจตจำนงอันศักดิ์สิทธิ์ของพระเจ้า (divine will) และ กฎธรรมชาติของมนุษย์ (natural law) ขณะเดียวกันเมื่อเริ่มก่อตั้งประเทศ จึงมีการร่างรัฐธรรมนูญ แห่งสหรัฐ ค.ศ.1787 เพื่อสถาปนาสาธารณรัฐ (republic) ในแง่รัฐธรรมนูญจึงถือเป็น เอกสารที่ จัดการความสัมพันธ์ภายในประเทศ และสถาปนาสิทธิอำนาจกลางโดยถือเป็นกฎหมายสูงสุด ซึ่งถูก ออกแบบให้กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆที่หลากหลายเข้ามาต่อรองกัน เนื่องจากพื้นฐานความเชื่อของผู้ร่าง รัฐธรรมนูญที่หวาดกลัวอำนาจของคนจำนวนมากที่ไม่มีภูมิปัญญาและคิดเห็นเป็นแบบเดียวกันหมด

ฉะนั้นการมีกลุ่มผลประโยชน์ที่หลากหลายจึงเป็นการปลอดภัยที่จะไม่มีกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมี อำนาจเหนือกว่ากัน รากฐานความคิด เช่นนี้ในรัฐธรรมนูญทำให้ในระยะต่อมาเปิดโอกาสให้คนกลุ่มใด ก็ตามสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองได้ ทั้งนี้แบบแผนการปฏิบัติในสังคมการเมืองอเมริกา นำมาซึ่งการสมดุลอำนาจในรัฐธรรมนูญ ในทางกลับกันบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญก็สะท้อนแบบ แผนปฏิบัติที่เป็นจริงในสังคมการเมืองอเมริกา ดังนั้น ที่สุดของกฎหมายที่มีอาจจะเกิดได้จึงไม่ได้เป็น เพียงแต่ในนามเท่านั้น หากแต่ยังดึงดูดผู้ที่ปรารถนาจะแก้ไขปัญหาที่ เป็นอยู่จริงทางการเมืองให้เข้า มาสู่การแสดงบทบาทที่อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญก่อนในเบื้องต้น จึงจะสามารถโต้แย้งหรือแม้แต่เสนอบท แก้ไขเพิ่มเติมได้ เช่นเดียวกันกับกรณีความเป็นพลเมืองที่แสดงผ่านการเคลื่อนไหวอย่างน้อยที่สุด 2 มิติ ได้แก่

มิติที่ 1 คือการเคลื่อนไหวของสิทธิพลเมือง (civil right) เพื่อเรียกร้องการที่กฎหมายยอมรับ บุคคล ให้เข้าสู่การเป็นสมาชิกของชุมชนทางการเมืองในระดับชาติให้มีสถานภาพพลเมือง (citizenship) ผู้ได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายทั้งในทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในเรื่องทรัพย์สิน) และสิทธิทางแพ่งในการได้รับประกันในชีวิต รวมทั้งเสรีภาพในการแสดงออก และได้รับการ (ส่วนตัว ปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันภายใต้กระบวนการทางกฎหมาย) due process)

มิติที่ 2 คือสิทธิการเลือกตั้ง (voting right) ในสถาบันการเมืองอเมริกาเพื่อให้บุคคลนั้นมี สถานภาพพลเมืองเต็มขั้น (full citizenship) ในการเข้าไปมีส่วนร่วมกำหนดชีวิตทางการเมืองของ ตนเอง และความเป็นไปของชุมชนทางการเมืองที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่โดยที่ไม่ถูกกีดกันด้วยเหตุแห่ง เพศ เชื้อชาติ สีผิว ทรัพย์สิน หรือแม้แต่การศึกษา เป็นต้น แม้โดยพื้นฐานกลุ่มผลประโยชน์จะมุ่งเป้า ไปสู่กระบวนการรัฐธรรมนูญซึ่งถือเป็นสิ่งที่กำหนดแบบ แผนปฏิบัติทางการเมืองในความเป็นจริง กระนั้นบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญจะไม่สามารถบรรลุผลได้เลยหากปราศจากศาลสูงแห่งสหรัฐซึ่งทำ

หน้าที่เป็นทั้งศาลฎีกา และศาลรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัยข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในคดีที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ ซึ่งในหลายกรณีได้สร้างบรรทัดฐานในทางปฏิบัติให้รัฐธรรมนูญยังคงมีความเป็นกฎหมายสูงสุดได้

อย่างไรก็ตามความเป็นพลเมืองของสหรัฐยังคงถูกท้าทาย และตั้งคำถามด้วยบริบทหลัง สงครามเย็นในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งทำให้การเคลื่อนไหวกับการให้ความหมายในความเป็นพลเมือง อเมริกาได้หยุดนิ่ง หรือเป็นเป้าหมายที่บรรลุถึงแล้วแต่อย่างใด เพราะอย่างน้อยที่สุดเมื่อบริบททาง สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองเปลี่ยนแปลงไปความหมายของสรรพสิ่งต่างๆ ที่มนุษย์นิยามก็ย่อม เปลี่ยนตามไปด้วย

ข้อวิจารณ์

ผู้วิจารณ์ มีข้อวิจารณ์ 2 ข้อ คือ 1) รูปแบบการนำเสนอเนื้อหา และ 2) การนำเสนอประเด็น ปัญหาในหนังสือ “อสังคตมายา : ภาพลวงตาของโลกตะวันตกต่อธรรมชาตินุษย์” ดังนี้

ข้อ 1) รูปแบบการนำเสนอเนื้อหา หนังสือเล่มนี้มีจุดเด่นด้านการวิเคราะห์ระบบคิดเชิงปรัชญา ของผู้เขียน มีการเปิดประเด็นให้เกิดการวิเคราะห์ วิเคราะห์ อภิปรายโต้แย้งกันอย่างกว้างขวาง โดยนำ จตุลัทธิของญาณวิทยา เป็นสาขาหลักสาขาหนึ่งของปรัชญา ทำหน้าที่ถามและตอบคำถามหลักๆ จำนวนหนึ่งเช่น ความรู้คืออะไร ความรู้ต่างจากความเชื่ออย่างไร อะไรคือวิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่ง ความรู้ที่น่าเชื่อถือ สิ่งที่ศาสนาสอนเป็นความรู้หรือไม่ หรือเป็นเพียงความเชื่อ และพระพุทธศาสนามี ทิศนะทางญาณวิทยาของตนหรือไม่ หากมีทิศนะนั้นมีใจความว่าอย่างไร ต่างหรือเหมือนกับทิศนะ ทางญาณวิทยาที่สำคัญในโลกอย่างไร ซึ่งผู้เขียนได้เสนอเนื้อหาทางญาณวิทยาของพระพุทธศาสนาว่า เป็นอย่างนี้อย่างนั้นจากการศึกษาและตีความพระไตรปิฎก พร้อมกับอภิปรายว่าทิศนะทางญาณวิทยา ของพระพุทธศาสนาได้ให้หลักคิดที่มีคุณค่าแก่วงการปรัชญา จึงนับเป็นหนังสือเล่มแรกที่มีการบุกเบิก การสังเคราะห์ทั้ง 2 วิชานี้ได้ดีและมีการอ้างอิงหลักฐานสนับสนุนการอภิปราย เช่น ข้อความใน หนังสือต้นฉบับ ข้อความในพระไตรปิฎก ทำให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจารณ์มีความคิดเห็นว่า การวิเคราะห์ระหว่างภาวะธรรมชาตินุษย์กับสังคม แต่ละยุค นั้น แม้จะเป็นเทคนิคที่ดีสำหรับให้ผู้อ่านเกิดความคิดต่อยอด เกิดมุมมองที่กว้างขวาง ละเอียด ลึกซึ้งมากกว่าเดิม แต่การเชื่อมโยงแนวคิดระหว่างภาวะธรรมชาตินุษย์กับสังคมซึ่งเนื้อหา สารในบางบทผู้เขียนเล่าเรื่องราวธรรมชาตินุษย์ในสมัยกรีกโบราณ และกล่าวจะรับอิทธิพลมาเป็นสังคม อดัมรัฐ และสอดแทรกเหตุการณ์สำคัญๆที่เกิดขึ้นในระหว่างการเปลี่ยนถ่ายธรรมชาตินุษย์แบบฮอบส์ และธรรมชาตินุษย์แบบทุนนิยม โดยภาษาที่ใช้ก็ค่อนข้างทำให้ผู้อ่านสับสนเล็กน้อย ถ้าผู้อ่านไม่มี พื้นฐานทางปรัชญามาอ่านก็จะทำให้เกิดความสับสนประเด็นที่ผู้เขียนกำลังวิเคราะห์ได้

เมื่อผู้วิจารณ์ได้ศึกษาถึงวิธีการวิเคราะห์เปรียบเทียบประเด็นทางปรัชญาในหนังสือเล่มนี้ ผู้วิจารณ์มีทัศนะว่า ผู้เขียนวิเคราะห์เปรียบเทียบได้อย่างเป็นกลาง ไม่บิดเบือน มีความน่าเชื่อถือใน ทุกสาระสำคัญระหว่างภาวะธรรมชาตินุษย์กับสังคมนิยมในแต่ละยุค สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดประโยชน์ แก่ผู้อ่านในการพัฒนาพื้นฐานแนวคิดเดิมหรือเพิ่มเติมความรู้ใหม่ๆ ได้อย่างเป็นระบบ ชวนให้ วิเคราะห์ตีความให้กว้างขวางออกไป

ผู้วิจารณ์เห็นประเด็นปัญหาของหนังสือเล่มนี้ว่า การเลือกเอาประเด็นปัญหาของนักปรัชญา แต่ละยุคมาเพื่อศึกษาวิเคราะห์เรื่องราวและเหตุการณ์ของแต่ละยุคนั้น มาเพื่อสะท้อนแนวคิดและ

มุมมองของนักปรัชญาที่มีต่อสังคมเป็นเรื่องที่ดี แต่ประเด็นการใช้เหตุผลให้เห็นถึงต้นตอที่มาของปัญหานั้นยังไม่ชัดเจน ที่สามารถจับประเด็นได้ชัดเจนนั้นเป็นเพียงลักษณะมุมมองหรือตัวทฤษฎีที่นักปรัชญาทั้งหลาย ท่านได้นำเสนอเพื่อเป็นแนวคิดสำหรับนำไปจัดระเบียบสังคม หรือใช้จัดการกับปัญหามากกว่า อีกประการหนึ่งหนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาค่อนข้างมาก และเต็มไปด้วยทัศนะและมุมมองเป็นไปได้อย่างที่จะสรุปให้เป็นไปตามรูปแบบเอกนิยม

สรุปและคำแนะนำ

ผู้วิจารณ์ประสงค์จะแสดงความคิดเห็นมีด้วยกัน 2 ประเด็น คือ

ประเด็นที่ 1 อยากให้ผู้เขียนแยกแยะประเด็นเรื่องแนวคิดปรัชญาการเมืองยุคโบราณตามรูปแบบหนังสือของสมภาร พรหมทา ที่อธิบายถึงความพยายามที่จะทดแทนความเห็น (opinion) ในเรื่องธรรมชาติมนุษย์ในรูปแบบของการเมือง ด้วยความรู้ในเรื่องธรรมชาติของสิ่งที่เป็นการเมือง ทั้งยังเป็นความพยายามที่จะรู้ทั้งธรรมชาติของสิ่งที่เป็นการเมืองและระเบียบทางการเมืองที่ถูกที่ดี พร้อมกับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมือง เพราะเป็นการเน้นรูปแบบการเมืองในลักษณะของอุดมคติ อุดมการณ์ แนวคิด การศึกษาวิเคราะห์ โดยยึดหลักจริยธรรมและคุณธรรมของผู้ปกครองว่า ที่ดีที่สุดหรือที่เลวที่สุดเป็นอย่างไร รูปแบบการปกครองที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์เป็นอย่างไร โดยเกิดจากการศึกษา ค้นคิดขึ้นมาเองของนักปราชญ์ (สมภาร พรหมทา, 2538)

ประเด็นที่ 2 อยากให้ผู้เขียนเพิ่มเติมการอธิบาย ประเด็นเรื่องการห่อหุ้มทางบริบทของวิถีชีวิต ค่านิยม ผลประโยชน์และการเมืองอันเป็นสิ่งที่มิอิทธิพลที่อยู่เหนือภายนอกขอบเขต ในความเป็นสาขาวิชามานุษยวิทยา ซึ่งล้วนแต่เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดหรือชักจูง ความสนใจที่ทำให้ใครหรือกลุ่มใดจะสนับสนุนหรือคัดค้านกับใครในประเด็นใด

เอกสารอ้างอิง

มาร์แชล ซาห์ลินส์ (Marshall Sahlins). (2562). *อัสตดงคตมายา: ภาพลวงตาของโลกตะวันตกต่อธรรมชาติมนุษย์*. แปลโดย เก่งกิจ กิติเรียงลาภและพนา กันธา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ Illuminations Edition.

สมภาร พรหมทา. (2538). *ปรัชญาสังคมและการเมือง*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.